

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ**

Зміст

Вступ.....	3
Розділ I. Досудове розслідування і його значення у встановленні об'єктивної істини у справі	6
1.1. Загальна характеристика досудового розслідування	6
1.2. Форми досудового розслідування	8
Розділ II. Проблеми в сфері досудового розслідування.....	10
2.1. Організаційні проблеми досудового розслідування.....	10
2.2. Правові проблеми досудового розслідування.....	15
Розділ III. Методи вирішення організаційно-правових проблем досудового розслідування.....	22
3.1. Шляхи вирішення організаційних проблем досудового розслідування ..	22
3.2. Шляхи вирішення правових проблем досудового розслідування	27
Висновок	29
Список використаної літератури	31
Анотація	34

Вступ

На сьогоднішній день актуальність даної теми обумовлена наявністю вагомих організаційних та правових проблем досудового розслідування, які зумовлені низкою факторів, інакше кажучи умов. А саме Євроінтеграції та її наслідків для українського законодавства, в тому числі кримінальних процесуальних норм, що з одного боку зазнають змін задля гармонізації з європейськими аналогами, а з іншого стають предметом дискусій серед вчених процесуалістів; економічної кризи в країні, що не дає можливості належного матеріального забезпечення органів, які здійснюють досудове розслідування та їх недостатнього кадрового забезпечення і інших проблемних питань, які більш детально буде висвітлено в Розділі II “Проблеми в сфері досудового розслідування”. Визначені в даній роботі проблеми потребують без зволікання часу якомога швидшого вирішення, задля належної реалізації завдань кримінального процесу.

Організаційно-правові проблеми досудового розслідування виділялись такими вченими: Ю. П. Аленін, І. В. Басиста, Р. І. Благута, В. І. Василичук, А. А. Вознюк, Л. Ю Грекова, В. М. Дрьомін, С. О. Жувака, В. А. Журавель, С. Ю. Ільченко, Ю. А. Колос, Л. М. Лобойко, О. В. Охріменко, Б. О. Павлишин, О. О. Пунда, Г. В. Рибінкова, І. Б. Стасів, Л. Д. Удалова, В. В. Чернєй, С. С. Чернявський, Д. В. Ягунов.

Мета даної роботи полягає в визначенні основних проблем в сфері досудового розслідування та їх розв’язання, вдосконалення положень стадії досудового розслідування.

Основним завданням роботи є: послідовне дослідження предмету та об’єкту дослідження; визначення характерних для стадії досудового розслідування правових та організаційних проблем; винайдення шляхів вирішення організаційно-правових проблем.

Предметом дослідження виступають кримінальні процесуальні норми стадії досудового розслідування, правові та організаційні аспекти діяльності

компетентних правоохоронних органів, уповноважені особи яких збирають, досліджують, перевіряють, оцінюють докази з метою попередження, запобігання та розкриття злочинів, встановлення об'єктивної істини, забезпечення правильного застосування закону. Об'єктом дослідження виступають суспільні правовідносини, які виникають на стадії досудового розслідування, для яких є характерні вагомі проблеми правового та організаційного характеру. Враховуючи вищесказане, були поставлені такі завдання: дослідити та дати загальну характеристику сучасного досудового розслідування; розглянути форми досудового розслідування; визначити проблемні аспекти правового та організаційного характеру, що виникають на стадії досудового розслідування; знайти та висвітлити шляхи вирішення відповідних проблемних аспектів, що виникають під час досудового розслідування в ході кримінального провадження.

При написанні даної роботи, використовувалися спеціально-наукові методи дослідження об'єкта та предмета, а саме: метод збору правової інформації, який передбачає здійснення аналізу та спостереження; метод опрацювання отриманої інформації, до якого входять статистичний, типологічний, варіаційний та аналітичний методи; метод узагальнення та конкретизації отриманої інформації.

Наукова новизна даної роботи в світлі перебудови законодавства України, в тому числі і кримінального процесуального законодавства і приведення його у відповідність до євростандартів, а також наразі критично недостатнього матеріального і кадрового забезпечення органів досудового розслідування в умовах економічної кризи в Україні, що негативно позначається на реалізації принципу всебічності, повноти та об'єктивності розслідуванні злочинів, в умовах їх різкого за останні роки зростання, виражається в пропозиціях найбільш оптимальних шляхів вирішення цих проблем.

Практичне значення даної теми полягає в тому, що при вирішенні визначених проблем правового та організаційного характеру на стадії досудового розслідування, органи досудового розслідування зможуть належно виконувати покладені на них завдання. В свою чергу належне виконання завдань досудового розслідування гарантує зменшення рівня злочинності; збільшення довіри громадськості до органів, що здійснюють досудове розслідування; появи в суспільстві стану захищеності, впевненості в тому, що кожна особа, яка вчинила злочин буде притягнута до відповідальності в міру своєї вини, а особа яка його не вчиняла, не зазнає безпідставного притягнення до кримінальної відповідальності.

Розділ І. Досудове розслідування і його значення у встановленні об'єктивної істини у справі

1.1. Загальна характеристика досудового розслідування

Враховуючи те, що в главі 19 Кримінально процесуального кодексу України (далі - КПК України) не визначено поняття “досудове розслідування”, а “понятійний апарат будь-якої науки має істотне значення” [12; с.1], постає необхідність у формулюванні відповідного поняття, задля більшої деталізації та кращого розуміння сфери досудового розслідування. Так, на нашу думку під досудовим розслідуванням слід розуміти діяльність органів, що здійснюють досудове розслідування задля забезпечення реалізації завдань кримінального провадження, яке розпочинається з моменту внесення відомостей до ЄРДР та закінчується в рамках однієї з передбачених Кримінальним процесуальним кодексом форм завершення досудового розслідування. Виходячи з цього визначення та ст. 214 КПК України, досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до ЄРДР, які повинні бути внесені слідчим або прокурором невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, в якій вказується про вчинене кримінальне правопорушення або з моменту виявлення слідчим, прокурором ознак вчиненого кримінального правопорушення. Виходячи з п. 5 ст. 214 КПК України до ЄРДР вносяться відомості про: 1) дату надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення; 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника; 3) інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення; 4) короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела; 5) попередня правова кваліфікація

кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; 6) прізвище, ім'я, по батькові та посада службової особи, яка внесла відомості до реєстру, а також слідчого, прокурора, який вніс відомості до реєстру та/або розпочав досудове розслідування; 7) інші обставини, передбачені положенням про Єдиний реєстр досудових розслідувань. У Єдиному реєстрі досудових розслідувань автоматично фіксується дата внесення інформації та присвоюється номер кримінального провадження [10; с.8]. Якщо відомості до ЄРДР вніс слідчий, він зобов'язаний невідкладно у письмовій формі повідомити прокурора про початок досудового розслідування та його підставу. Якщо ж відомості до ЄРДР були внесені прокурором, то він зобов'язаний передати всі наявні у нього матеріали та доручити проведення досудового розслідування за підслідністю органу досудового розслідування. Тобто, передати матеріали та доручити проведення досудового розслідування не пізніше наступного дня з моменту внесення відомостей в ЄРДР.

Під органами, що здійснюють досудове розслідування, слід розуміти чітко визначені КПК України органи, на які в силу їх компетенції, покладені обов'язки провадити відповідне розслідування. Так, згідно зі ст. 216 КПК досудове розслідування здійснюється: слідчими органів Національної поліції; слідчими органів безпеки; слідчими органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства; слідчими органів ДБР; детективами НАБУ; слідчими органів ДКВС України. Якщо під час досудового розслідування буде встановлено інші злочини, вчинені особою, щодо якої ведеться досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов'язані із злочинами, вчиненими особою, щодо якої ведеться досудове розслідування, і які не підслідні тому органу, який здійснює у кримінальному провадженні досудове розслідування, прокурор, який здійснює нагляд за досудовим розслідуванням, у разі неможливості виділення цих матеріалів в окреме провадження своєю постановою визначає підслідність всіх цих

злочинів[10; с.8]. Враховуючи специфіку діяльності органів досудового розслідування, на них покладаються певні завдання, які в частковій мірі відображені в ст. 2 КПК: завданням кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура[10; с.1]. З цього випливає, що досудове розслідування повинно здійснюватися швидко, повно, неупереджено і об'єктивно.

1.2. Форми досудового розслідування

Будь яке провадження повинно мати свою форму, адже форма є нерозривно пов'язаною зі змістом, що в свою чергу є взаємозалежним від форми. Під самою ж формою розуміють внутрішню та зовнішню організацію змісту. Так, говорячи про досудове розслідування, слід зазначити, що воно може бути в двох формах, а саме в формі досудового слідства та формі дізнання. В підтвердження, цього можна навести ст. 215 КПК України, де прямо вказується, що: досудове розслідування злочинів здійснюється у формі досудового слідства, а кримінальних проступків - у формі дізнання в порядку, передбаченому цим Кодексом[10; с.8].

Досудове слідство – це така форма досудового розслідування, яка полягає у реалізації завдань кримінального провадження у зв'язку із вчиненням такого різновиду кримінальних правопорушень, як злочини. Досудове слідство здійснюють: слідчі органів Національної поліції – щодо всіх кримінальних правопорушень, окрім тих, що відносяться до підслідності

інших органів, що здійснюють досудове розслідування; слідчі органів безпеки – щодо кримінальних правопорушень передбачених статтями 109-114-1, 201, 258-258-5, 265-1, 305, 328, 329, 330, 332-1, 333, 334, 359, 422, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 446, 447 КК України; слідчі органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства – щодо кримінальних правопорушень передбачених статтями 204, 205, 205-1, 212, 212-1, 216, 218-1, 219 КК України; слідчі ДБР – щодо злочинів вчинених вищими посадовими особами держави, проти встановленого порядку несення військової служби; детективами НАБУ; слідчими ДКВС України – щодо злочинів, що були вчиненні на території ДКВС України. Досудове слідство обмежене в часі, і його строк не може бути більше 2 місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину. Однак згідно з ч.2 ст. 219 КПК України, такий строк може бути продовжений у порядку, передбаченому параграфом 4 глави 24 цього Кодексу. При цьому загальний строк досудового розслідування не може перевищувати: шести місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості; дванадцяти місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину[10; с.9].

Дізнання – це така форма досудового розслідування, що передбачена кримінально-процесуальним законодавством, і здійснюється компетентними на те органами та полягає у реалізації завдань кримінального провадження при вчиненні кримінальних проступків, тобто того, що не віднесено до категорії злочинів. При дізнанні строк досудового розслідування - 1 місяць з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку. Однак згідно з ч. 2 ст. 219 КПК України, строк досудового розслідування може бути продовжений у порядку, передбаченому параграфом 4 глави 24 цього Кодексу. При цьому загальний строк досудового розслідування не може перевищувати двох місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку[10; с.9].

Розділ II. Проблеми в сфері досудового розслідування

2.1. Організаційні проблеми досудового розслідування

Зважаючи на специфіку діяльності органів досудового розслідування, вони потребують належної організації своєї діяльності, адже їхня діяльність в першу чергу стосується попередження, запобігання та розкриття злочинів, встановлення об'єктивної істини, забезпечення правильного застосування закону шляхом збирання, дослідження, перевірки, оцінки та використання доказів. А також задля належного здійснення завдань кримінального провадження в цілому. Оскільки стадія досудового розслідування є початковою стадією кримінального провадження, її вагомість та вплив на інші стадії кримінального провадження не підлягають сумнівам.

Під організаційними проблемами досудового розслідування слід розуміти такі проблеми, що стосуються не правових аспектів в діяльності органів, які провадять досудове розслідування, а стосуються організації їх діяльності, що безперечно позначається на повному, швидкому та неупередженому здійсненні досудового розслідування.

Будь які органи для належного виконання ними свої завдань та функцій повинні мати належне фінансове забезпечення, кадрове забезпечення, інформаційне забезпечення, матеріально-технічне забезпечення тощо. До основних організаційних проблем досудового розслідування можна віднести: неналежне фінансове та матеріальне забезпечення органів досудового розслідування; неналежне кадрове забезпечення в органах досудового розслідування; неналежне технічне забезпечення в порівнянні з іншими європейськими країнами світу; неналежне інформаційне забезпечення, що проявляється в доволі вузькій співпраці між Україною та іншими державами.

З основних організаційних проблем досудового розслідування впливають й інші проблемні аспекти діяльності органів досудового розслідування, мова про які буде йти в контексті основних організаційних

проблем досудового розслідування, адже вони є нерозривними та так чи інакше доповнюють одна одну.

Однією із найважливіших організаційних проблем на стадії досудового розслідування, що потребує вирішення, є неналежне фінансове та матеріальне забезпечення органів досудового розслідування. Згідно з постановою КМУ від 11 листопада 2015 року № 988 “Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції” та його додатками, особа, що перебувала на посаді слідчого національної поліції в 2015 році отримувала оклад в розмірі 2400 гривень[15; с.2]. На сьогоднішній день слідчий національної поліції отримує мінімальну заробітну плату в розмірі 7839 гривень[1; с.1]; слідчий прокуратури отримує середню заробітну плату в розмірі 15900 гривень[2; с.1]; посадовий оклад слідчого державного бюро розслідувань, після його створення, приблизно становитиме 29000 гривень[21; с.1]; оклад слідчого-судді після впровадження судової реформи становитиме 46500 гривень [20; с.1]. Хоч і розміри заробітної плати передбачені за деякими з названих посад на досить високому рівні, враховуючи сучасний кризовий стан економіки України, однак порівнюючи їх з заробітними платами, закріпленими за аналогічними посадами в інших європейських країнах - вони є низькими, а то й критично низькими, якщо говорити про оплату праці, закріплену за посадою слідчого органу Національної поліції чи слідчого прокуратури. Ми можемо бачити високий рівень підвищення заробітних плат для деяких категорій посад, що є наявним прикладом боротьби з іще однією проблемою, що нерозривно пов’язана з проблемою матеріально-фінансового забезпечення, а саме корумпованості органів, що здійснюють досудове розслідування.

Корумпованість в органах досудового розслідування досить негативно впливає на стадію досудового розслідування, оскільки може проявлятися в різних негативних аспектах діяльності цих органів. Так наприклад, може виражатися в неправомірному відкритті кримінального провадження на

основі сфабрикованих доказів, які відомі компетентним у відкритті кримінального провадження корумпованим особам; в невідкриті кримінального провадження, при безпосередньому виявленні ознак кримінального правопорушення; неналежному проведенні слідчих дій, в тому числі затягнення їх проведення; приховування певних фактів, що можуть свідчити про винуватість особи, або ж її невинуватість.

На сьогоднішній день все більше набирає обертів проблема нехватки кадрів, в першу чергу, це зумовлено реформуванням як судової системи, так і реформуванням поліції та прокуратури. Так, дана проблема зумовлює велику завантаженість вже діючих слідчих та слідчих-суддів, які не можуть справитися з таким напливом кримінальних справ. За статистикою на одного слідчого приходить по десять, а то і більше справ. В сьогоденних реаліях не поодинокі випадки коли за одним слідчим числиться понад сто справ. Звичайно при таких умовах про повне, всебічне об'єктивне та швидке досудове розслідування не може бути й мови.

Продовжуючи проблему неналежного кадрового забезпечення слід зазначити, що проблема завантаженості є не єдиною проблемою, що стосується кадрів. На превеликий жаль поряд із завантаженістю існує проблема, що не поступається своїм місцем в важливості - це перевищення службових обов'язків осіб, що здійснюють досудове розслідування. Як правило вони проявляються в двох формах. По-перше, в нехтуванні вимогами закону, тобто недотримання норм КПК України та інших нормативно-правових актів, що є обов'язковими на території України. По-друге, в нахабній поведінці по відношенню до інших учасників досудового розслідування. Якими як зазначав Лобойко Л. М. можуть бути: прокурор, потерпілий та його представник, підозрюваний, захисник, слідчий суддя, поняті, а в деяких випадках статисти, особи, в яких провадиться обшук тощо [11; с. 317].

Поряд з перевищенням службових повноважень деяким особами, що здійснюють досудове розслідування властива ознака некомпетентності. Некомпетентність таких осіб може виражатися в неналежному знанні норм чинного законодавств та відповідно в неможливості застосування відповідних норм на практиці. Обумовлено це постійними змінами та доповненнями в законодавство України у зв'язку з реформуванням, що в свою чергу зумовлене прагненням держави вивести законодавство на новий, європейський рівень.

Дане реформування породжує низку правових проблем в досудовому розслідуванні. Не оминуло воно і правоохоронну систему. На сьогодні створення нових органів та відділів, породжує так званий “лабіринт” в цій системі. Будь яка ж система повинна бути злагодженою та простою в користуванні задля її більшої ефективності.

Наявні й проблеми в взаємодії слідчого з оперативними підрозділами. Вчені-криміналісти розглядають взаємодію як вищий ступінь консолідації сил і засобів правоохоронних органів, наділених законом відповідними повноваженнями. Вони вважають, що взаємодія в процесі розкриття й розслідування злочинів являє собою узгоджену діяльність різноманітних ланок однієї або декількох організованих систем, спрямовану на досягнення спільної мети з найменшими витратами сил, засобів і часу[6; с. 41]. Враховуючи вищенаведене можна з впевненістю сказати, що взаємодія слідчого з оперативними підрозділами має велике значення. Неналежне кооперування призводить до негативних наслідків, а саме: зниження рівня розкриття злочинів, порушення процесуальних строків, тяганина при розслідуванні, порушення правил проведення досудового розслідування.

Повертаючись до основних проблем, слід виділити неналежне технічне забезпечення органів досудового розслідування, незадовільний стан якого завжди створював на території України велику проблему не тільки в органах

досудового розслідування. Однак, саме в даній сфері воно має досить велике значення, оскільки воно породжує застій в кримінальному провадженні.

Також слід виділити проблему використання поліграфічних технологій під час досудового розслідування, що характеризується можливою похибкою даного пристрою, щодо осіб які мають психічні вади, а також інших осіб, які мають відповідні навички, що допомагають їм спокійно “обходити” поліграф. Оскільки робота поліграфа базується на зміні електричного опору шкіри, роботи серцево-судинної системи та психіки організму, застосування даної технології до особи, що являється психічно хворою зводиться нанівець. Будь-яку сильну емоцію особи, наприклад гнів, страх, сексуальне збудження, може бути помилково розтлумачено поліграфом як його винність[16; с. 37]. Також, загально визнано, що поліграфічні пристрої можуть “обійти” спеціально навчені цьому люди, до них можна віднести: професійних акторів та осіб, що так чи інакше стикалися з поліграфом та мають уявлення як працює даний пристрій. Отже, поліграф не дає 100% вірної інформації, а тому його потреба в використанні при досудовому розслідуванні є досить спірною.

На сьогодні також гострою організаційною проблемою є співпраця між державами задля належного проведення досудового розслідування транснаціональних злочинів. Глобалізація злочинності на міжнародному рівні, що представляє загрозу міжнародній та національній безпеці породжує міжнародну співпрацю держав, задля отримання інформації щодо особи, відносно якої розпочате кримінальне провадження. Відповідно до Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів з метою встановлення осіб, які вчинили злочини, правоохоронні органи при наявності відбитків пальців (у тому числі вилучених з місця вчинення злочинів) можуть звертатися до Генерального секретаріату Інтерполу та Національних центральних бюро Інтерполу зарубіжних країн за сприянням з

таких питань: ідентифікації осіб за відбитками пальців рук; перевірки їх за національними та регіональними дактилоскопічними обліками правоохоронних органів зарубіжних країн; перевірки слідів рук, вилучених з місця події тощо[6; ст. 207-208]. Нажаль, як показує практика, правоохоронні органи України до цих пір не використовують у повному обсязі інформаційні можливості Інтерполу, тим самим обмежуючи себе в інформації, що стосуються транснаціональних злочинів. Тобто таких, що підпадають під юрисдикцію двох і більше держав, до яких як правило відносять міжнародні злочини, злочини міжнародного характеру та злочини, пов'язані з іноземцями.

Проблемні питання щодо інформаційно-комунікаційних ресурсів виникають не тільки на міжнародному рівні, а також на рівні сільської місцевості України. Сільська місцевість має велику низку факторів, що зумовлюють проблему належного досудового розслідування. В першу чергу до них належить віддаленість сільської місцевості від районних центрів, де відповідно знаходяться основні осередки правоохоронних органів, а також у відсутності доріг належної якості, що інколи унеможлиблюють проведення швидкого досудового розслідування.

2.2. Правові проблеми досудового розслідування

Окрім організаційних, неможна не враховувати численні процесуально-правові проблеми, які заважають належним чином реалізовувати завдання кримінального провадження. Дані проблеми умовно можна поділити на: проблемні аспекти, що виникають на початку досудового розслідування; проблемні аспекти, що виникають при проведенні слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій; проблемні аспекти, що виникають при закінченні досудового розслідування.

В свою чергу проблемні аспекти, що виникають на початку досудового розслідування поділяються на: проблемні аспекти здійснення прокурором

керівництва досудовим розслідуванням; проблеми в визначенні підслідності у кримінальному провадженні, що передбачена в ст. 216 КПК України; проблеми об'єднання та виділення матеріалів досудового розслідування, що передбачена ст. 217 КПК України; проблеми зі строками які встановлені для проведення досудового розслідування, що передбачені ст. 219 КПК України.

Здійснення прокурором керівництва досудовим розслідуванням впливає з ч. 2 ст. 36 КПК України, де вказано, що прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Однак саме при здійсненні цієї функції виникає низка проблем, що впливають на досудове розслідування. Серед них слід виділити неправомірні дії або бездіяльність прокурора під час досудового розслідування. До таких діянь слід віднести невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у не поверненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогам статті 169 КПК, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений КПК строк [3; с. 108].

Правова проблема підслідності у кримінальних провадженнях існує досить давно, а з появою ДБР загострюється, ще більше. З даною проблемою на сьогоднішній день стикається велика низка практиків. Як приклад можна навести звернення Назара Холодницького, який на момент написання даної роботи займав посаду керівника спеціалізованої антикорупційної прокуратури. “Проблема з підслідністю зумовлена ст. 216 та 218 КПК України, де встановлено, що кожний вид кримінального правопорушення, який міститься в Кримінальному кодексі України, відноситься до компетенції того чи іншого правоохоронного органу, а злочини, що вчинені в межах територіальної юрисдикції одного органу не можуть розслідуватись органом, який знаходиться в межах іншої юрисдикції. Їх порушення тягне за собою недопустимість зібраних доказів, які отримані після початку кримінального

провадження шляхом реалізації органом досудового розслідування чи прокуратури своїх повноважень, не передбачених кодексом – п. 2 ч. 3 ст. 87 КПК[10; с. 4].

Проблема належних строків досудового розслідування є однією із найважливіших проблем в даній групі. Особливо дана проблема загострилась на сьогодні, коли триває судова реформа та вносяться суттєві корективи в КПК України. Так, слід виділити законопроект №6232, щодо якого виникає багато суперечностей з приводу доцільності строків досудового розслідування, а саме: закриття в судовому порядку проваджень, в яких термін досудового розслідування перевищує 6 місяців, за ініціативи фігурантів поточних розслідувань. З приводу цього гостро відреагував НАБУ вказуючи на те, що за такий короткий термін неможливо провести досудове розслідування підслідних їм кримінальних проваджень. Тільки для розкриття банківської таємниці згідно ст. 164 КПК детективу знадобиться щонайменше 7-10 місяців, не говорячи про подальше проведення експертних досліджень[13; с. 1].

До проблемних аспектів, що виникають при проведенні слідчих (розшукових) дій слід віднести: проблемні питання нових вимог до проведення слідчих (розшукових) дій, що передбачені ст. 223 КПК України; проблемні аспекти, що стосуються відповідних видів слідчих (розшукових) дій, які включають в себе: допит; пред'явлення особи для впізнання; пред'явлення речей для впізнання; проведення допиту, дізнання у режимі відеоконференції під час досудового розслідування; обшук; огляд; огляд трупа; слідчий експеримент; освідчування особи; проведення експертизи; ексгумація трупа. На сьогоднішній день КПК України урівноважив права сторони обвинувачення та сторони захисту у зборі доказів. Будь-які фактичні дані, зібрані під час кримінального провадження, прокурор та слідчий може використовувати у кримінальному процесі як докази лише після процедури доведення їх доказового значення та допустимості отримання перед судом,

який, в свою чергу, буде остаточно визначати процесуальний статус цих фактичних даних. Однак із запровадженням нового КПК України з'явилися не тільки численні позитивні нововведення, а і проблеми, так: суттєво ускладнилося застосування різних вербальних та невербальних тактичних прийомів під час отримання доказів з такого джерела як показання і похідних слідчих дій, що супроводжуються безпосереднім контактом з учасниками процесу (одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб, слідчий експеримент, впізнання) та інших слідчих дій, оскільки, відповідно до ч. 1 ст. 107 КПК, що регламентує застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження, за клопотанням учасників процесуальної дії застосування технічних засобів фіксування є обов'язковим; з появою нової форми фіксування кримінального провадження, з'явилися не тільки "плюси", а й суттєві "мінуси" в їх застосуванні.

Проблемне питання стосується таких слідчих (розшукова) дій, як допит та пред'явлення для впізнання в режимі відеоконференції. Хоч і в справах, пов'язаних з торгівлею людьми проведення дистанційного допиту є гострою необхідністю, адже використання саме зазначеної тактики судового пізнання, дасть змогу забезпечивши безпеку особи, сприяти її ефективнішій співпраці під час судового розгляду. Також дане нововведення суттєво збільшить швидкість досудового розслідування, адже дасть змогу дистанційно зв'язуватися з особами, які не мають змоги прийти на допит за поважними на те причинами. Однак проблемою є те, що на обслуговування такої системи використовується близько 15 тис. доларів, при чому, такі дані наведені зі слів заступника координатора Програми протидії торгівлі людьми Представництва МОМ в Україні, Оксани Горбунової, керівника проекту, в рамках реалізації якого, Івано-Франківський, Луганський обласні суди та ще декілька судів в різних обласних центрах були оснащені спеціальними технічними засобами дистанційного судового розгляду[18; с. 1]. Розкриваючи значення впізнання в процесі доказування, М.С. Строгович

вказував на те, що цей прийом відомий протягом тисячоліть, він існував у кримінально-процесуальних системах усіх часів і народів [19; с.318].

Крім зазначеного вище, удосконалення потребує норма, що стосується проведення обшуку. Так, проблемними питанням обшуку є: незручність використання норм, що регламентують дану слідчу (розшукову) дію. Враховуючи те, що норми обшуку розпорошені по КПК України в ст. 208 та ст. 236. Це призводить до того, що в одних регіонах суди вимагають дозволу слідчого судді на проведення особистого обшуку, в інших – достатньо постанови слідчого, прокурора. На думку Рибікова Г. В. та Грекова Л. Ю. слід виокремити такі випадки, пов'язані з особистим обшуком особи, яка перебуває у власному транспортному засобі (авто-, мото-, велотранспорті) та необхідністю обшуку такого транспортного засобу, і віднести їх до правового режиму особистого обшуку особи, що призведе до економії часу, уникненню спірних ситуацій щодо правомірності проведення обшуків автотранспортного засобу та інших приміщень (справа Комсомольського районного суду м. Херсона № 667/6121/14-к від 27 лютого 2015 року) [23; с. 1], підвищить ефективність проведення слідчої дії, сприятиме виконанню завдань кримінального провадження і, водночас, не суперечитиме європейській практиці[17; с.184-185].

Проблеми, характерною для слідчого експерименту, є недооцінення доказового значення такої слідчої дії органами досудового розслідування. Це зумовлено тим, що при здійсненні слідчого експерименту особи, що беруть в ньому участь, можуть плутатись в своїх доводах, тим самим створюючи істотні розбіжності реальної обстановки та їх уявлень, що призводить до неповної об'єктивності результату слідчого експерименту. Крім цього зі збігом часу, спогади тієї чи іншої події можуть погіршуватись в пам'яті учасників слідчого експерименту, що буде грати не на користь органів досудового розслідування, враховуючи те, що слідчий експеримент фактично лише затягує кримінальне провадження, адже в таких випадках є

недоцільним. Жувака С. О. зазначав, що слідчий ще до проведення слідчого експерименту повинен детально вивчити всі можливі варіанти розвитку подій, детально проаналізувати та зіставити вже зібрані матеріали, щоб безпосередньо на місці міг зреагувати на непередбачувані обставини та розвіяти сумніви щодо всіх спірних моментів, задля яких і проводиться ця слідча дія[7; с. 103]. Судова експертиза на сьогодні також не є досконалою, оскільки на сьогоднішній день більшість необхідних технічних засобів для проведення досить складних експертиз відсутня. До проведення складних експертиз слід віднести майже 100% обгорілий труб, де відповідно ДНК є досить зруйнованим. На сьогодні ж враховуючи ситуацію в країні необхідність реагентів, що б допомагали здійснювати такі експертизи є досить доцільною. Як стверджує Павлишин Б. О. про актуальність даного методу ДНК-аналізу свідчить і те, що з його допомогою можна було б ефективніше розшукувати безвісно зниклих осіб, зокрема в зоні проведення АТО, установлювати особи невпізнаних трупів, ідентифікувати жертв авто- і авіакатастроф[14; с. 109]. А це в свою чергу суттєво прискорило б здійснення досудового розслідування.

Велику низку проблемних аспектів має процедура проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Відповідно до ч.3 ст.246 КПК України, при неможливості отримання відомостей про тяжкий та особливо тяжкий злочин та особу злочинця, слідчий, прокурор, або слідчий суддя за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, за загальним правилом компетентні приймати рішення щодо проведення такої процедури як негласні слідчі (розшукові) дії. Під негласними слідчими (розшуковими) діями А. В. Молдован, С. М. Мельник вважають різновид слідчих чи розшукових дій, відомості про факти та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за деяким винятком випадків [9; с. 245]. З цього випливає, що проведення НСРД тягне за собою відповідний рівень суспільної небезпеки, яка полягає в можливому

необґрунтованому обмеженні прав і свобод людини. На практиці неодноразово траплялися випадки порушення, де досудове розслідування розпочинається за ч. 2. ст. 186 КК України, тобто грабіж за попередньою змовою групою осіб, що карається позбавленням волі на строк від 4 до 6 років, а тому є тяжким злочином. Тяжкості йому надає саме те, що він вчиняється за попередньої змови групою осіб, що як правило характеризується невеликим ступенем згуртованості і, як правило, розподілу ролей в ній немає[12; с. 78]. Враховуючи ці ознаки є можливість неналежної кваліфікації злочину. Наприклад, після проведення НРСД визначається, що даний злочин був вчинений групою без попередньої змови, а тому в обвинувальному акті дії таких осіб будуть кваліфіковані за ч. 1. ст. 186 КК України, що тягне за собою позбавлення волі на строк до 4 років, тобто є злочином середньої тяжкості. НРСД ж дозволяються за рішення слідчого судді виключно щодо тяжких та особливо тяжких злочинів.

Розділ III. Методи вирішення організаційно-правових проблем досудового розслідування.

3.1. Шляхи вирішення організаційних проблем досудового розслідування

Важливість стадії досудового розслідування та наявність в ній вище зазначених проблем, зумовила появу різноманітних шляхів вирішення цих проблем. Під шляхами вирішення організаційних проблем досудового розслідування розуміють такі шляхи вирішення, що безпосередньо впливають на організаційні проблеми досудового розслідування, що зазначалися в підрозділі 2.1. Організаційні проблеми досудового розслідування.

Враховуючи сьогоденний стан економіки в країні, безперечно неналежне фінансове та матеріальне забезпечення так чи інакше впливає на інші проблеми. Тому враховуючи це, постає питання першочергового вирішення даної проблеми. На сьогоднішній день підвищення заробітні плат є доволі суттєвим, і в деяких випадках перевищує 60% заробітної плати, яку представники органів досудового розслідування отримували до початку реформування, що на нашу думку є доволі дієвим методом вирішення даної фінансової проблеми. Однак враховуючи підняття рівня заробітної плати, в Україні зростають і витрати на суспільно необхідні блага, підіймаються тарифи на комунальні та інші послуги, дорожчають продукти першої необхідності, лікарські засоби, одяг та інші життєво необхідні товари. Зростання ж цін інколи значно перевищує підняття заробітних плат. Враховуючи це, можна сказати, що підвищення заробітних плат є необхідною мірою. Оскільки хоч і створює ілюзію, що заробітні плати зростають, все ж таки надає короточасне покращення цієї проблеми створюючи ілюзію, яка позитивно впливає на психологічний стан осіб, що здійснюють досудове розслідування.

Говорячи про проблему неналежного матеріального забезпечення слід вказати, що лише на органи Національної поліції в 2017 році з бюджету було виділено 15,5 млрд гривень, пізніше ця сума за проханням голови Національної поліції була збільшена на 4 млрд гривень. На нашу думку відповідна сума, що була виділена, є більш чим достатньою, а потреба в невивистачанні грошей з'являється у зв'язку з їх не раціональним використанням. Отже, для вирішення даної проблеми потрібно: по-перше, посилити нагляд за використанням фінансових та матеріальних ресурсів; по-друге, зменшити кількісний склад посад, які не є суттєво важливими і не впливають на роботу органу в цілому; по-третє, визначити доцільність підняття розміру заробітних плат для деяких посад, як в органах Національної поліції, так і в інших правоохоронних органах. Враховуючи те, що новачок і наймолодший за званням поліцейський, який не має вислуги - відразу, зі "старту", отримує 6163 гривень, з кожним роком до окладу буде зараховуватися ще й надбавка за стаж [1; с.1]. На рекордні зарплати в Україні претендують судді Конституційного суду, де згідно з новим законопроектом суддя КС України буде отримувати 300 тис. гривень[22; с.1]; по-четверте, дбайливо ставитися до матеріальних ресурсів, що вже були надані. На превеликий жаль деякі службові особи при виконанні покладених на них обов'язків, здійснюючи маневри, пошкоджують службові автомобілі на ремонт яких йдуть доволі великі суми коштів, нераціонально використовують пальне тощо. Дані ж кошти, враховуючи сьогоденну проблему з неналежним фінансовим та матеріальним забезпеченням органів досудового розслідування, можна було б використати на вирішення вищезазначеної проблеми.

Наявність корупції, що тісно пов'язана з фінансовим та матеріальним забезпеченням є проблемою, що також потребує вирішення. На превеликий жаль повністю корупцію подолати не можливо навіть в найбільш економічно та морально розвинутих країнах світу. Однак існують методи боротьби з

нею, тобто зменшення її рівня. До них слід віднести: більш високі конкурсні вимоги. Встановлення більш жорстких кваліфікаційних відборів на посаду слідчих та слідчих суддів; належне виконання органами прокуратури функцій, що на них покладені. Згідно зі ст. 2 ЗУ “Про прокуратуру” на прокурора покладена така функція: нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство.[8; с.1] Належне її виконання суттєво знизить рівень корупції серед органів досудового розслідування; встановлення більш тяжких покарань за вчинення злочинів пов’язаних з корупцією та зловживанням своїм посадовим становищем; оновлення та омолодження складу правоохоронних органів. Досить доцільним буде зміна керівного складу та здійснення переатестації, що й здійснювалося під час їх реформування. Так враховуючи новостворену поліцію, ми можемо прослідковувати, що рівень корумпованості суттєво знизився в порівнянні з минулими часами тодішньої ще міліції.

Недостатнє кадрове забезпечення, що зумовлене вище зазначеними проблемами, також потребує вирішення. Можливими шляхами вирішення цієї проблеми є: належна заробітна плата; належне соціальне забезпечення та захист. Належне виконання гарантій, що передбачені в ратифікованій Конвенції про мінімальні норми соціального забезпечення; ЗУ “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування”; ст. 91 – 104 ЗУ “Про Національну поліцію”; розділами IX та X ЗУ “Про прокуратуру”; розділом V ЗУ “Про Службу безпеки України”; ст. 21 - 25 ЗУ “Про національне антикорупційне бюро України”; розділом III ЗУ “Про державне бюро розслідувань”; розділ IX ЗУ “Про судоустрій і статус суддів” тощо; зниження пенсійного віку. На сьогоднішній день поліцейські для отримання пенсії за вислугу років повинні досягнути 45-річного віку і мати страховий стаж не менше 25 років, з яких не менше ніж 12 календарних років і 6 місяців військова служба або служба в органах внутрішніх справ.[5; с.1] Враховуючи небезпеку даної діяльності та сьогоднішні чинники, що впливають на рівень

життя, а також великий стаж, що необхідний для отримання пенсії за вислугу років, ці чинники в деяких випадках зумовлюють проблему отримання належної пенсії за вислугу років, враховуючи те, що є великий шанс не її дочекатися.

На сьогоднішній день не менш важливою є проблема перевищення службових обов'язків слідчими, які виходять за межі своїх повноважень, що встановлені законодавством України. Єдиною доцільною боротьбою з даною проблемою є притягнення таких осіб до відповідальності, а також підвищення межі кримінальної відповідальності задля підтримання дисципліни шляхом можливого настання більш суворих наслідків для таких осіб. Перевищення службових обов'язків також може мати місце тоді, коли особа, що здійснює досудове розслідування є некомпетентною. В таких випадках ми можемо виділити ще декілька шляхів вирішення цієї проблеми: підвищення освітнього рівня. Для цього в першу чергу необхідно змінювати законодавчу базу; реорганізовувати органи, що займаються даною сферою; проводити контроль за рівнем освіти в Вищих та спеціалізованих навчальних закладах. Враховуючи вище сказане реформування освіти в Україні є досить доцільним на сьогоднішній день, однак шляхи реформування 2017 року, які були обрані органами публічної влади не є ефективними, а також породжують низку суперечок не тільки у внутрішніх зносинах, а й у зовнішніх пригнічуючи перебирання європейської та світової практики здійснення досудового розслідування; підвищення кваліфікації органів досудового розслідування; проведення більш жорстких та доцільних кваліфікаційних відборів на посаду слідчих.

На сьогоднішній день існує досить важлива проблема взаємодії слідчого з оперативними підрозділами, що зумовлена так званим “лабіринтом” правоохоронної системи. Необхідно також виявити можливості подолання даного “лабіринту”. Для цього нам необхідно створити більш легку систему, що б могла працювати на належному рівні, та не суперечити

сама собі. Одним із можливих шляхів вирішення є внесення змін та доповнень до чинного законодавства, що б допомогло краще регулювати підслідність та взаємодію слідчого з оперативними підрозділами. Якщо підслідність знайшла місце в ст. 216 КПК України, то з взаємодією слідчого з оперативними підрозділами все не так просто, оскільки вона міститься в низці інших нормативно-правових актів і є не досить простою в розумінні, а тому потребує детального переопрацювання для зручності її застосування на практиці.

З розвитком технологій та появою нових пристроїв, що можуть покращити здійснення досудового розслідування, виникла й проблема їх застосування. Так щодо поліграфічних технологій, що безперечно не дають на 100% точну інформацію, виникає велика проблема достовірності та застосування отриманої інформації з поліграфу як додаткового джерела для координування слідчої діяльності. Вирішити дану проблему можна за рахунок здійснення належного поетапного впровадження даного пристрою як в правову так і відповідно ширшу практичну сферу, за умови ліквідації всіх правових прогалин та потенційно можливих недоліків при його використанні. Задля цього необхідно: створити відповідне законодавство; передбачити процедуру проведення перевірки поліграфом, в яку обов'язково входила б процедура перевірки поліграфа на справність, а також обов'язкова перевірка стану особи, що перевіряється; створення спеціальності "поліграфолог".

Враховуючи рівень розвитку технологій, рівень розвитку злочинності також росте, з'являється таке поняття як "транснаціональна злочинність". Разом з нею виникають проблеми співпраці між правоохоронними органами України та правоохоронними органами інших держав, а також міжнародних правоохоронних організацій, таких як Інтерпол, що безперечно впливає на стадію досудового розслідування. Задля подолання цієї проблеми, необхідно: по-перше - проведення підвищення кваліфікації; по-друге, підвищення рівня

освіти; по-третє, запозичення європейської та світової практики здійснення досудового розслідування.

Проблема міжнародної співпраці є не єдиною локальною проблемою. Також проблеми виникають при розслідуванні злочинів у сільській місцевості. На нашу думку шляхами вирішення цієї проблеми є взаємодія правоохоронних органів з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, що знаходяться в сільській місцевості, а також розширити їх повноваження для запобігання злочинності. Також доцільно було б встановити систему стимулів для дільничних, що знаходяться в сільській місцевості. Забезпечити їх належними умовами для здійснення своїх повноважень, які випливають з норм українського законодавства.

3.2. Шляхи вирішення правових проблем досудового розслідування

Під шляхами вирішення правових проблем досудового розслідування розуміють такі шляхи вирішення, що безпосередньо впливають на процесуально-правові норми кримінального процесуального законодавства, тим самим поліпшуючи проведення досудового розслідування. На нашу думку для вирішення правових проблем необхідно спочатку вирішити організаційні проблеми досудового розслідування, що зазначалися в розділі 2.1. Організаційні проблеми досудового розслідування, шляхом запропонованих в розділі 3.1. Шляхи вирішення організаційних проблем досудового розслідування. По-друге, обов'язковим та основним шляхом вирішення цих проблем є зміни в нормативно-правових актах, які б допомогли усунути неточності та колізійність норм; належно виділити повноваження органів, що здійснюють досудове розслідування тощо. Так, з приводу вдосконалення початку досудового розслідування можна запропонувати такі шляхи подолання наявних проблем: утворення належної законодавчої бази для ліквідації правових прогалин щодо використання поліграфічних технологій, тобто поліграфів, для кращої координації

діяльності слідчих на початковому і наступних етапах досудового розслідування. З приводу прогалин в сфері НСРД, можна запропонувати такі шляхи подолання наявних проблем: передбачити дієвий і можливий для реалізації на практиці механізм відшкодування шкоди особі, стосовно якої проводились НСРД, які обмежували її права, однак пізніше, на стадії досудового розслідування її дії були перекваліфіковані і до суду були направлені матеріали справи за обвинуваченням такої особи у вчиненні злочину середньої тяжкості (навіть у випадку винесення судом обвинувального вироку); По-третє, в оновленні процедури проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій шляхом запозичення досвіду з європейської та світової практики в цілому, що безперечно в рази покращить здійснення цих дій.

Висновок

У результаті проведеної роботи, враховуючи важливість предмета та об'єкта дослідження, враховуючи те, що досудове розслідування – це діяльність компетентних правоохоронних органів, що полягає у збиранні, дослідженні, перевірці, оцінці та використанні доказів з метою попередження, запобігання та розкриття злочинів, встановлення об'єктивної істини, забезпечення правильного застосування закону, ми дійшли висновку про те, що проблеми, які на сьогоднішній день існують на досить важливій стадії кримінального провадження, а саме стадії досудового розслідування, порушують завдання такого провадження. Адже, відповідно до ст. 2 КПК України, завданням кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура[10; с.1].

При написанні роботи ми дали загальну характеристику досудового розслідування, його форм, визначили організаційні та правові проблеми на стадії досудового розслідування.

Проведення дослідження дозволило розробити наступні практичні рекомендації задля подолання організаційних проблем досудового розслідування: створення належного матеріально-фінансового забезпечення органів, що здійснюють досудове розслідування; впровадження більш високих конкурсних вимог на посаду слідчих, прокурорів та слідчих суддів; встановлення більш тяжкої міри покарання за вчинення злочинів, пов'язаних

з корупцією та зловживанням своїм посадовим становищем; надання належного соціального забезпечення та захисту слідчим, прокурорам та слідчим суддям; зниження пенсійного віку з урахуванням складності та обсягу здійснюваної роботи; запозичення європейської та світової практики здійснення досудового розслідування; підвищення рівня кваліфікації працюючих осіб, що займають посади слідчих, прокурорів та слідчих суддів; здійснення поетапного оновлення матеріально-технічної бази, після усунення недоліків, ширше напрацювання процедури проведення перевірки поліграфічними пристроями тощо. Шляхами вирішення правових проблем досудового розслідування в першу чергу є: зміни та доповнення в нормативно-правових актах, які б допомогли усунути неточності та колізійність норм; належно конкретизувати повноваження органів, що здійснюють досудове розслідування; оновлення процедури проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій шляхом запозичення досвіду європейської та світової практики в цілому, що безперечно в разі покращить результативність цих дій та реалізацію їх мети. Вирішення цих проблем зумовить більш швидке, повне та неупереджене проведення досудового розслідування, інакше кажучи належне його виконання. Належне ж виконання досудового розслідування гарантує зменшення рівня злочинності; збільшення довіри громадськості до органів, що здійснюють досудове розслідування; появу у суспільстві стану захищеності, впевненості в тому, що кожна особа, яка вчинила злочин, буде обов'язково притягнута до кримінальної відповідальності в міру своєї вини, а особа яка його не вчиняла, не зазнає безпідставного притягнення до кримінальної відповідальності.

Список використаної літератури

1. ASN: Скільки повинні отримувати працівники Національної поліції в 2017 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://asn.in.ua/ua/news/publishing/99677-skolko-poluchajut-rabotniki-naspolicii-v-2017-godu.html>
2. ZIK: Зарплата прокурорів і слідчих у січні зросла ще на 60% [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://zik.ua/news/2017/02/15/zarplata_prokuroriv_i_slidchyh_u_sichni_zrosla_shche_na_60_1044409
3. Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. Вип. 57 /редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.) та ін.; відп. за вип. В.М. Дрьомін. — Одеса: Юридична література, 2011. — с. 23-33
4. Актуальні проблеми досудового розслідування. Збірник тез доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції – К., 2015 – 359
5. Вісник офіційно про податки 6 травня 2016 №17 (875) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/9732>
6. Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: науково-практичний семінар. вип. 6– X.: Право, 2014. – 263
7. Жувака С. О. Слідчий експеримент: проблеми застосування :науковий вісник міжнародного гуманітарного університету №9-2 том 2 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc9-2/part_2/32.pdf
8. ЗУ “Про прокуратуру” 2015 року в редакції від 05.01.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
9. Кримінальний процес: підручник./за заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного – К.: “Центр учбової літератури”, 2013 – 544 с.

- 10.Кримінальний процесуальний кодекс України 2013 року в редакції від 03.08.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/paran387#n387>
- 11.Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник / Л. М. Лобойко. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
- 12.Музика Д. Г. Проблематика видів форм співучасті. Актуалізація новел законодавства України в контексті сучасних проблем: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Черкаси: видавець Пономаренко Р. В., 2017. – 176 с.
- 13.НАБУ закликає Президента України ветоувати зміни до КПК, які паралізують роботу органів досудового розслідування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <https://nabu.gov.ua/novyny/nabu-zaklykaye-prezydenta-ukrayiny-vetuvaty-zminy-do-kpk-yaki-paralizuyut-robotu-organiv>
- 14.Павлишин Б. О. Проблеми експертного забезпечення досудового розслідування вбивств: науковий вісник міжнародного гуманітарного університету № 26 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc26/29.pdf>
- 15.Постанова КМУ від 11 листопада 2015 року № 988 в редакції від 19.01.2017 року “Про грошове забезпечення поліцейських національної поліції” Режим доступу : URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/988-2015-п/page>
- 16.Пунда О. О. Право на особисту недоторканність та перспективи використання поліграфа в кримінальному провадженні / О. Пунда // Порівняльно-аналітичне право. — 2013. — № 3. — С. 36–40.
- 17.Рибінкова Г. В., Грекова Л. Ю. Деякі проблеми правового регулювання обшуку в Україні: Юридичний вісник 2 (39) 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/23934/1/30.pdf>

- 18.Стасів І. Б. Проблемні питання проведення допиту, в рамках дистанційного судового розгляду у справах, пов'язаних з торгівлею людьми: міжнародна науково-практична інтернет-конференція з різних юридичних напрямів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://www.lex-line.com.ua/?language=ru&go=full_article&id=1193
- 19.Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса / М.С.Строгович. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1958. – 704 с.
- 20.Судова реформа: сім завдань на 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : https://dt.ua/internal/sudova-reforma-sim-zavdan-na-2017-rik-_.html
- 21.Тиждень.ua Станіслав Козлюк 3 листопада, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://tyzhden.ua/Society/177600>
- 22.ТСН: конституційна жадоба [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <https://tsn.ua/groshi/nardepi-skarzhatsya-scho-suddi-konstituciynogo-sudu-shantazhem-vibivayut-sobi-zahmarni-zarplati-912085.html>
- 23.Ухвала Комсомольського районного суду м. Херсона від 27.02.2015 (справа № 667/6121/14-к) [Електронний ресурс] / Комсомольський районний суд м. Херсона. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/51290670>

Анотація

Актуальність теми зумовлена наявністю організаційних та правових проблем в досудовому розслідуванні, вирішення яких стане запорукою реалізації повноти, неупередженості та швидкості проведення досудового розслідування.

Метою даної роботи є виявлення реальних шляхів подолання організаційних та правових проблем досудового розслідування.

Завдання, що були поставлені при написанні цієї роботи впливають з мети дослідження. До них в першу чергу відноситься визначення проблемних аспектів, що виникають під час здійснення досудового розслідування, а також знаходження найбільш дієвих методів подолання цих проблем.

Методика дослідження, що використовувалася при написанні цієї роботи, включає збір, аналіз, узагальнення та конкретизацію отриманої інформації.

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, кожен з яких поділений на два підрозділи, висновку та списку використаної літератури. Так, в першому розділі загально характеризується стадія досудового розслідування. В другому розділі вказуються наявні на сьогоднішній день організаційні та правові проблеми досудового розслідування. В третьому розділі описані методи вирішення організаційних та правових проблем в досудовому розслідуванні. Загальний обсяг роботи налічує тридцять сторінок.

Шифр «_____»

ПРОБЛЕМАТИКА ВИДІВ ФОРМ СПІВУЧАСТІ

На сьогоднішній день проблеми, що пов'язуються з формами співучасті мають велике практичне та теоретичне значення. Обумовлюються вони недосконалим нормативним регулюванням інституту співучасті у злочині, в якому неповністю розкриті поняття “співучасті”, взагалі немає поняття “форм співучасті” та “видів співучасті”. Понятійний апарат будь-якої науки має істотне значення.

Одним із найважливіших питань, що впливає з вище зазначеного є класифікація форм співучасті. Необхідність належної класифікації форм співучасті обумовлюється в першу чергу необхідністю визначення характеру злочину, що був вчинений співучасниками, по-друге необхідністю визначення підстав та меж кримінальної відповідальності співучасників.

Чинне законодавство про кримінальну відповідальність в статті 28 виділяє чотири різновиди злочинних утворень: група осіб, група осіб за попередньою змовою, організована група та злочинна

організація. Однак у більшості науковців постає питання чи є вони формами співучасті адже законодавець прямо про це не зазначає.

Більш аргументовано до даного питання підійшов Пленум Верховного Суду України у постанові “Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини вчиненні стійким злочинним об’єднанням” від 23 грудня 2005 року, де в п.1 цієї постанови наголошувалась важливість класифікації форм співучасті та поділ її на просту форму співучасті, до якої входить група осіб без попередньої змови та група осіб з попередньою змовою та складну, до якої входять трансформовані з простої форми співучасті групи[1, с. 1]. Тобто група озброюється і набуває ознак банди, а самі ж банди об’єднуючись між собою створюють злочинну організацію. Однак дана постанова гостро критикується науковцями, які вважають, що будь яка класифікація може бути побудована за єдиною загальною підставою поділу її структурних елементів.

На нашу думку, найвдалішою класифікацією форм співучасті є поділ її за об’єктивним критерієм, де важливий саме розподіл ролей.

Розглядаючи ознаки групи без попередньої змови можна сказати, що вона відноситься до простої форми співучасті саме через те, що вона є заздалегідь необіцяна, виникає з ситуаційної групи і характеризується відсутністю психологічної та функціональної структури виділення лідера, що тягне за собою відсутність згуртованості та прийняття емоційних рішень.

Щодо групи з попередньою змовою науковці розділилися на дві групи. Одні вважають, що вона відноситься до складної через їх невелику ступінь згуртованості, адже рішення приймаються у змові колективно і учасники групи є знайомими між собою. Інші науковці вважають дані ознаки недостатніми для виділення її в складну форму, оскільки даний ступінь згуртованості є невеликим і, як правило, розподілу ролей в ній немає. Хоч і є невелика можливість психологічного виділення з поміж них лідера, але тоді ми можемо говорити про те, що дана група почала набувати ознак банди, що входить в складну форму співучасті.

Розглядаючи складну форму співучасті слід зазначити, що в ній здійснюється відповідний поділ на організовану групу та злочинну організацію, де організована група включає в себе банду та озброєний закат, а злочинна організація незаконне збройне формування та злочинне співтовариство.

Так, розглядаючи банду слід зазначити, що вона включає в себе не 2 і більше осіб, як це було в простих формах співучасті а 3 і більше, що передбачено ч. 3 ст. 28 КК України [2, с. 1]. Характерною її ознакою, що відносить її до складної форми співучасті є також її організаційна стійкість та озброєність. І. В. Іваненко у своїй дисертації “Бандитизм” вказував, що банда є досить специфічною, оскільки може існувати не тільки на рівні організованої групи, тобто класифікуватися за ч. 3 ст. 28, а також бути на рівні злочинної організації відповідно до ч. 4 ст. 28 КК України [3, с. 10]. Таким чином, банда може існувати як і у вигляді організованої групи, так і у вигляді злочинної організації.

Щодо озброєного закату більшість науковців відносять його до типу організованої групи, оскільки він володіє типовими ознаками банди, але на відміну від неї за основну мету має не збагачення, а повалення державного суверенітету, тому тут постає таке саме питання як і у випадку з бандою. Тому науковці вважають, що озброєний закат можна віднести до злочинної організації, якщо його учасниками є незаконне збройне формування або злочинне співтовариство, що відноситься до рівню злочинної організації.

Під незаконним збройним формуванням розуміють незаконно створене воєнізоване формування, яке складається з 5 і більше професіональних осіб, які мають фінансове забезпечення та ієрархічність. Тому не дивно, що вона являється спеціальним видом злочинної організації, суспільна небезпечність якої є в рази вище аніж організованих груп але не настільки великою як злочинного співтовариства.

Говорячи про злочинне співтовариство більшість науковців характеризують його як об'єднання декількох організованих груп або ж структуровану організовану злочинну групу, яка трансформувалася в злочинне співтовариство. Основними

ознаками, які виділяють її з поміж інших є досить високий рівень стійкості, озброєності, згуртованості, що й не дивно, адже вона створюється задля вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, що дає нам змогу називати її най небезпечнішою із видів форм співучасті.

Список використаних джерел:

1.Пленум ВСУ “про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчиненні стійким злочинним об’єднанням” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>

2.Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/2341-14>

3.Іваненко І.В. Бандитизм: кримінологічне та кримінально-правове дослідження: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія: кримінально- виконавче право»/І.В. Іваненко. – О., 2003. – 19 с.